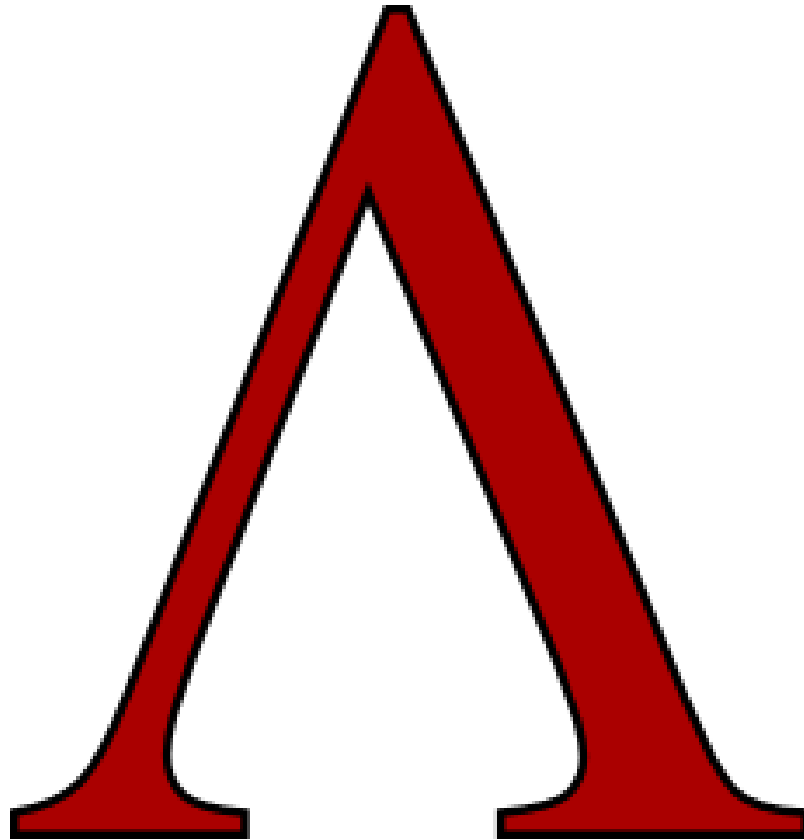

Starověká Sparta

obsah

- Spartské legendy
  - Geografie
- Lykurgovský problém
- Politické uspořádání
- Sociální rozvrstvení

Geografie

- Peloponés
- lakónská a messénská rovina
  - odděl. Taygétos
- Eurótás

Legendy o vzniku Sparty – místopis

Mytologičtí králové (15.-12. stol. BC)

- Lelex – Lelegové
  - syn Mylés (a Polykáón)
    - syn Eurótás
      - --- **Lakedaimon**
        - » Sparta
        - » Taygétos
        - » Eurótás
        - » Amyklás
          - Argalos – Kynortos – Oibalos – Tyndareos (x Hippokoón)

- Trojská válka – Meneláos (zeť Tyndarea)
  - Orestés (manžel Menel. dcery Hermiony)

Královské rody

- Aristodémos
  - dvojčata Proklés x Eurysthenés
    - Proklés – potomci **Eurpontovci**
    - Euysthenés – syn Ágis (**Agidovci**)
  - král Charilaás, poručník **Lykúrgos** (Eurypotovci)

Ágidoenci

- ? – cca 930 Eurysthenes
- cca 930 – cca 900 Agis I.
- cca 900 – cca 870 Ecestratos
- cca 870 – cca 840 Leóbótes
- cca 840 – cca 820 Doryssos
- cca 820 – cca 790 Agésilaos I.
- cca 790 – cca 760 Archeláos
- cca 760 – cca 740 Téleklos
- cca 740 – cca 700 Alkamenes
- cca 700 – cca 665 Polydoros
- cca 665 – cca 640 Eurykrates
- cca 640 – cca 615 Anaxandros
- cca 615 – cca 590 Eurykratidés
  - cca 590 – 560 Leon
- cca 560 – cca 520 Anaxandridas II.
- cca 520 – cca 490 Kleomenés I.
  - cca 490 – 480 Leónidás I.
- 480 – cca 459 Pleistarchos
- cca 459 – 409 Pleistoanax
  - 409 – 395 Pausaniás
  - 395 – 380 Agésipolis I.
- 380 – 371 Kleombrotos I.
- 371 – 370 Agésipolis II.
- 370 – 309 Kleomenes II.
  - 309 – 265 Areus I.
  - 265 – 262 Akrotatos
  - 262 – 254 Areus II.
  - 254 – 235 Leónidas II.
- 235 –222 Kleomenés III.

Eurypóntovci

- cca 930 Prokles
- ? – cca 890 Soos
- cca 890 – cca 860 Eurypón
- cca 860 – cca 830 Prytanis
- cca 830 – cca 800 Polydektés
- cca 800 – cca 780 Eunomos
- cca 780 – cca 750 Charilaos
- cca 750 – cca 720 Nikandros
- cca 720 – cca 675 Theopompos
- cca 675 – cca 665 Anaxandridas I.
- cca 665 – cca 645 Archidamos I.
- cca 645 – cca 625 Anaxidamos
- cca 625 – cca 600 Leótychidas I.
- cca 600 – cca 575 Hippokratidas
  - cca 575 – cca 550 Agasikles
  - cca 550 – cca 515 Aristón
- cca 515 – cca 491 Démaratos
- cca 491 – 469 Leótychidas II.
  - 469 – 427 Archidamos II.
    - 427 – 399 Agis II.
    - 399 – 360 Agésilaos II.
  - 360 – 338 Archidamos III.
    - 338 – 331 Agis III.
  - 331 – cca 305 Eudamidas I.
- cca 305 – cca 275 Archidamos IV.
- cca 275 – cca 245 Eudamidas II.
  - cca 245 – 241 Agis IV.
  - 241 – 228 Eudamidas III.
  - 228 – 227 Archidamos V.
- 227 – 221 Eukleidas (Ágidovec ?)

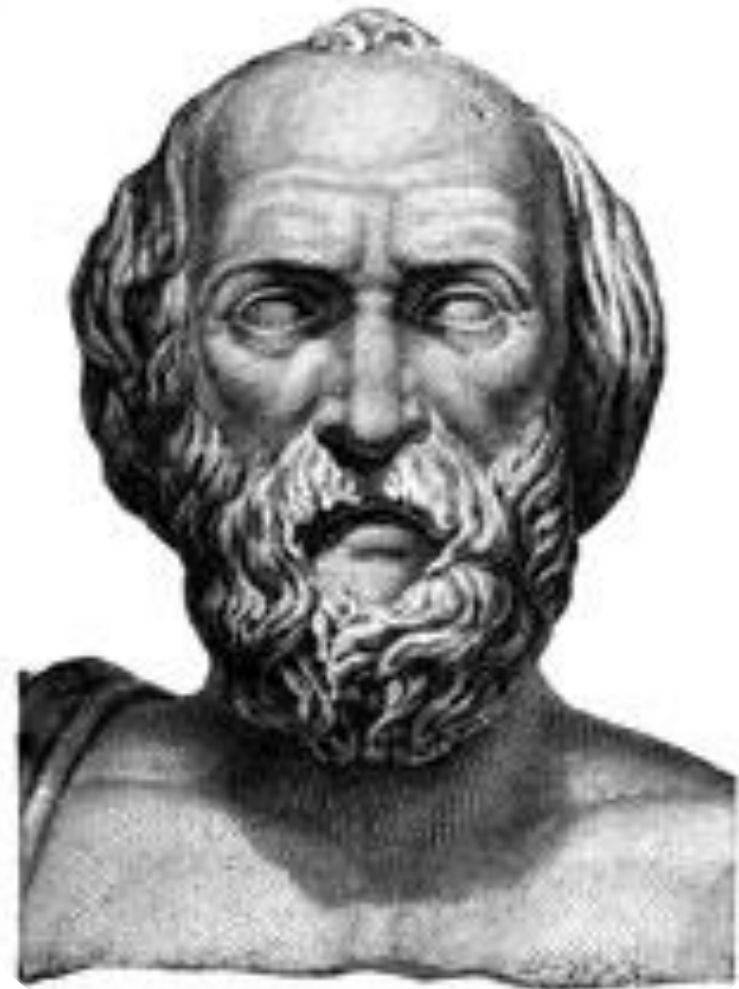

Lykúrgos

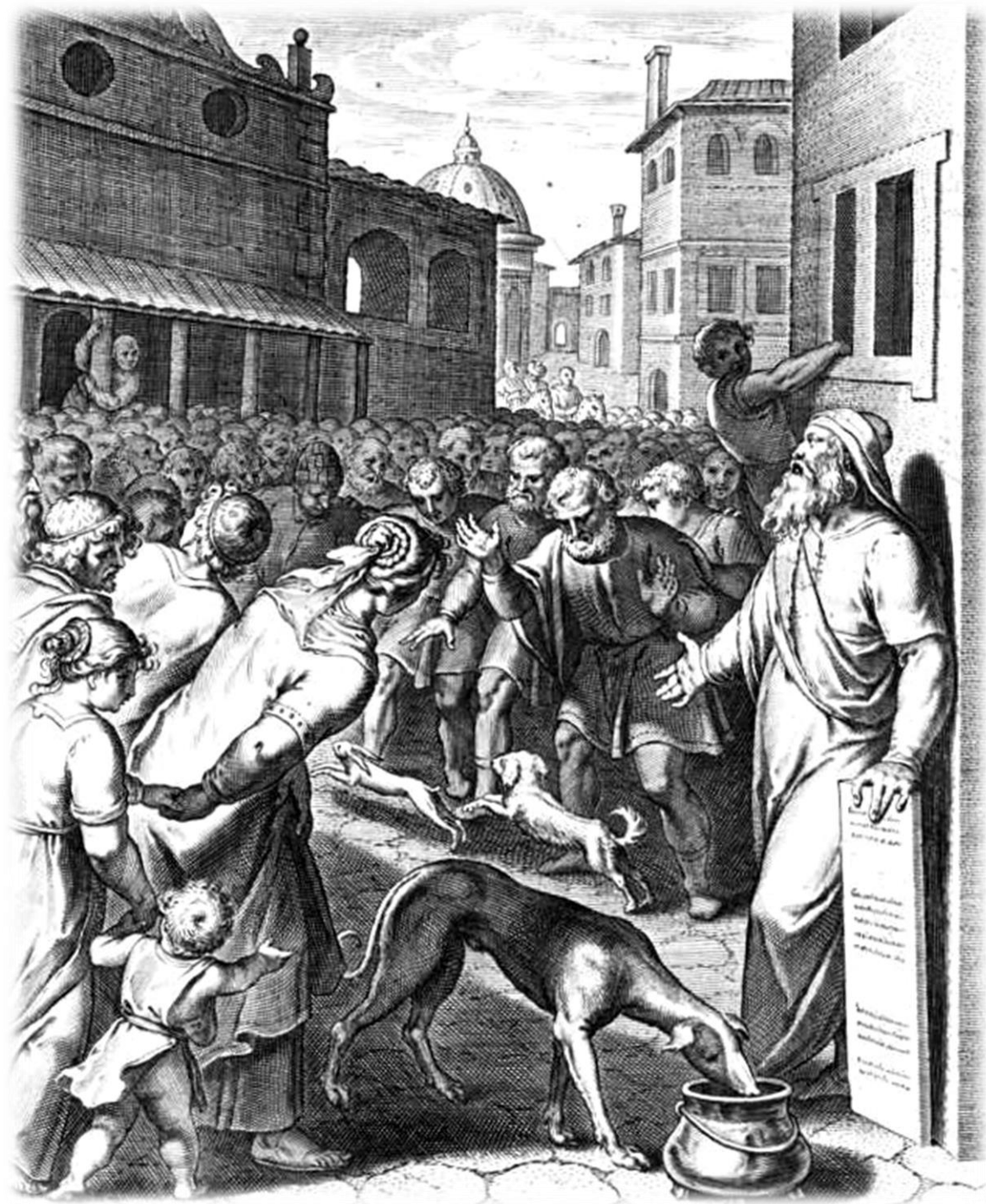
- Vlk, „krotitel vlků“
- Polidštěný Apollón
- kněz/ 12 generací ???
- Thalés
- pobyt v cizině
  - Kréta (velký vliv)
  - Malá Asie (homérské básně)
  - Egypt (oddělení vojenského stavu)
  - Libye
  - Ibérie
  - Indie
    - snad vliv gymnosofistů
- porovnání životních stylů, politických uspořádání, ...

- **Delfy**
  - miláček boha a spíše bůh sám
  - nejlepší ústava
  - **rhétry** – věštby přinesené L. z D. do S.
    - zřídil fýly a óby
    - rozdělení pozemků a majetků
    - feiditie
      - Hl. budování vztahů a loajálnosti v boji
    - zákaz táhnout opakovaně proti týmž nepřátelům
      - Agésiláos II.
    - Polydóros a Thepompos – razení v D. o VL
- **ne psané zákony** – vše mělo být zakořeněno v povaze a ve výchově občanů
  - vše zde bylo závislé na výchově – zavedení *agógé*
    - brána jako nejdůležitější a nejkrásnější úkol
    - *Agógé* – v době krize, produkce extrémně odvážných a disciplinovaných
- **sebevražda hladovkou? x odcestování**
  - ohled na stát a utvrzení zákonů
- **vliv na psych. Sp., ti v to absolutně věřili, minimum odpadlíků**

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

„revoluce“

- 28/ 30 přátel z nejpřednějších lidí
- rada gerontů (král – lid) (po smrti jednoho nahrazen nejlepším)
- *apella*
  - přednes návrhů jen gerusie + králové
  - ale lid mohl potvrdit/ odmítnout
  - opětovné omezení moci lidu – Polydóros a Theopompos
  - **X** eforát za Theopompa (150 let po L.; Elatés)
- rozdělení pozemku – radikální pozemková reforma
  - --- vše spojeno v jeden a spravedlivě rozděleno mezi občany (30 000 + 9 000, Polydóros?)
    - nebyla nerovnost majetku – jen nerovnost fyzická a v ušlechtilosti
      - výtěžek 70 medimnů ječmene muži, 12 MJ ženě + poměr tekutin = asi 45q/ rok
      - Rousseau, Babeuf, Marx ...
- rozdělení majetků
  - zrušení Au a Ag mincí x Fe --- redukce zločinnosti (x utopický idealismus)
- vyhoštění nepotřebných a zbytečných umění (i vliv Fe měny)
- Smích – socha Smíchu (zlehč. vojenského života...leschie...)
- kritika bohatých skupin – vyražené(?) oko

Fe mince

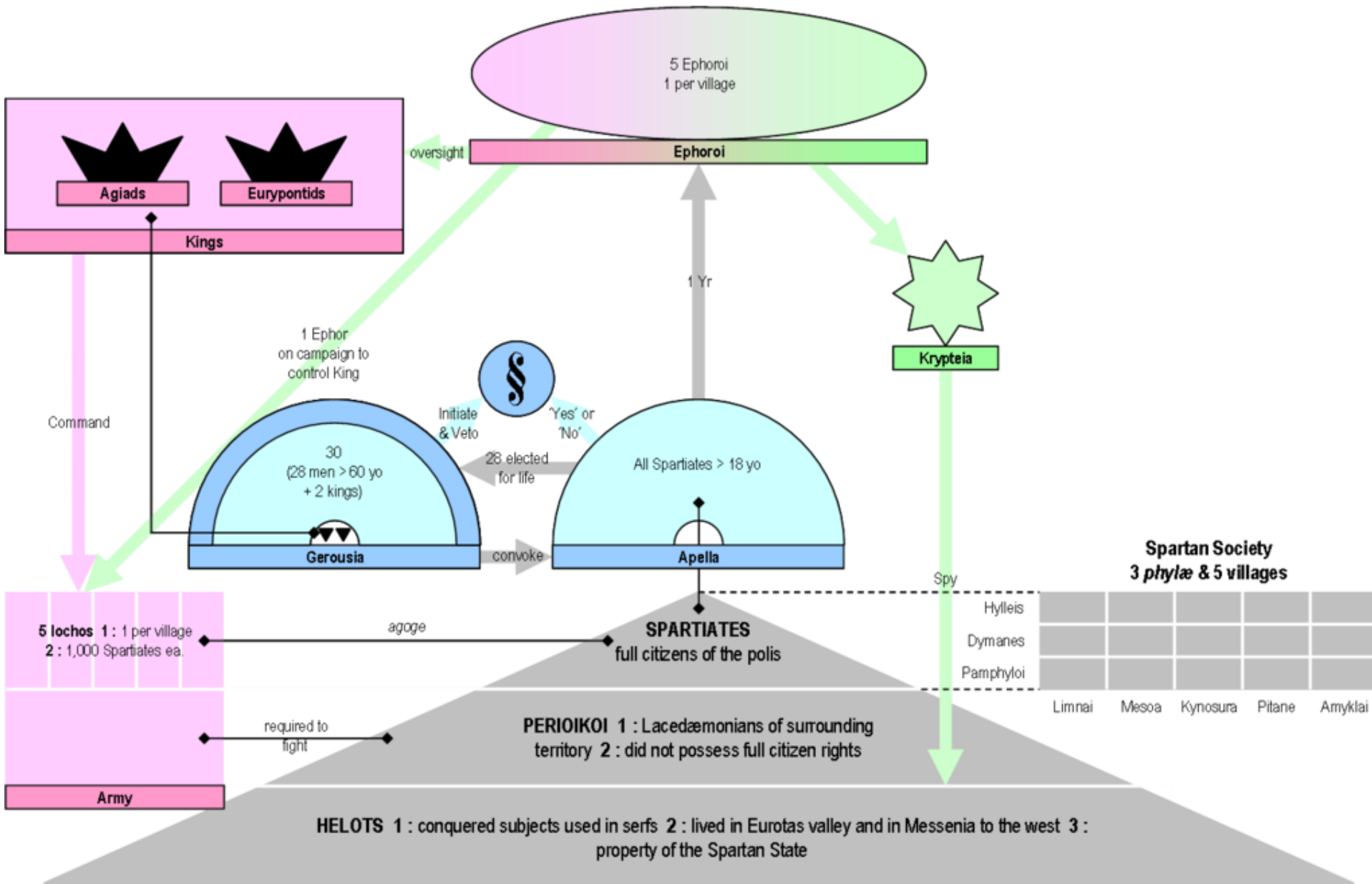
„Kdo by byl chtěl buď krást nebo přijímat úplatky nebo podvodně vylákat anebo loupeží získat to, co uschovat nebylo možné, co mít v majetku nebylo žádoucí a co nebylo užitečné ani roztlouci? Vždyť, jak se vypráví, dával tvrdost žhoucího železa ničit ponořením do octa a tím mu odňal upotřebitelnost a způsobnost k jiným věcem, neboť se takto stalo lehkým křehkým a nedalo se zpracovávat.“

- dávný dórský zvyk

Tyrtaios o vládě

*„Vyslechli Foiba a z Pýthóny si přinesli potom
výroky dokonalé s věštbami, jež jim dal bůh:
králové, ctění jako bozi, nechť vliv mají největší v radě,
kteří za úkol mají o Spartu nádhernou dbát,
po nich rádcové staří a po nich mužové z lidu,
z nich pak ať upřímnou řečí promlouvá za druhem druh.“*

• organizace

– gerúsia 28 + 2, 60+

- Doživotně, oligarchic. živel
- Moc soudní (i souzení králů)
- Hlas králů přenosný na jiného geronta

– apella (Spartiate)

- válka x mír, 1x měsíc (úplněk), témata prošla diskuzí v gerúsii
- Volba gerontů, později i eforů
- Podmínky: dospělý Spartiat (30) účastníci se syssitii

– králové (diarchie), prodikové, polemarchové

– eforové (5) – dohled

- po 500 letech Agis – posílení aristokracie
- nábor vojska, doprovod a kontrola krále
- svol. sněm a gerusii, návrhy
- vyhl. války heilótům – *krypteia*
- kázeň, výchova mládeže
- zahr. politika
- dohled nad státní pokladnou
- kalendář (rok = dle jm. prvního efora)

kaddování a volby

- nový člen mezi spolustolovníky
- kaddování chlebem hozeným do nádoby (*kaddichos*)
  - **přijetí** – kousek chleba jak byl
  - **nepřijetí** – sežmolený chléb
  - 1 sežmolený kousek = nepřijetí
- volba:
  - dle pokřiku mužů na sněmu

sociální stratifikace

- Králové
- Spartiaté, *homoioi*
- Lakedaimoňané (Spartiaté + perioikové)
- Partheniové
- Mothakové
- Epeunaktové
- Neomodové

Perioikové

- „ti, kteří žijí okolo“
- pobřeží, Messénie, hornaté oblasti, méně úrodné oblasti, ...
- Asi 80 obcí (jen lokální politická práva)
  - Hl. Gytheion (přístav)
- Svobodní poddaní
- K dispozici pro válku
- Do 370/69 jen 1 vzpoura v rámci 3. MV – 464 BC
  - Do této doby zvl. oddíly ve vojsku
  - Poté v oddílech Sp. a nazýv. Lakedaimoňané (lambda na hoplonu)
- Ekonomická síla – řemesla, obchod
- Naleziště Fe rudy, modravý vápenec (keramika), ...
- Výrobci zbraní, figurek, keramiky – vývoz
- Snad pův. obyvatelstvo – smlouva s Dóry?

otroci

- heilóti
- obdělávali půdu (dostávali stanovený poplatek)
- **krypteia**
  - od skrývat se (v Gé)
  - Všichni x nejslibnější
  - součást výchovy
    - mladíci s nožem a trochou jídla posíláni do okolních krajin; ve dne se skrývali a odpočívali, v noci zabíjeli heilóty, které potkali (cesty, vesnice) – často i ty nejsilnější
  - vyhlašování války (noví eforové)
  - Lykúrgos? X od povstání po zemětřesení
- *„Svobodný zde žije nejsvobodněji a otrok nejotročněji.“*

- **2 skupiny:**
  - H. messénští – Z od Tayg.
  - H. lakónští – V od Tayg.
- Mnohem více než Spartiatů (neust. hrozba)
- = ekonomická základna pro sp. způsob života
- Dávky, zbytek jim zůstal
  - Možné koupit část svobod
  - Svob. možné získat díky účasti ve vojsku

Mothakové

- Synové Spartiata a heilótky
- Plných práv mohli nabýt adopcí
- Partheniové
  - Polobezprávní spartští levobočci

Neomodové

- Heilóti státem propuštění z otroctví či až jejich synové

Sirotci

- Stát o ně pečoval (svatba)
- Vliv Kréty
- Možnost adopce

Literatura (prameny)

- Aristotelés, *Politika*.
- Cornelios Nepos, *Agésilaos*.
- Hérodotos, *Dějiny*.
- Platón, *Ústava*.
- Platón, *Zákony*.
- Plútarchos, *Agésilaos*.
- Plútarchos, *Lykúrgos*.
- Xenofón, *Agésilaos*.
- Xenofón, *Lakedaimonské zřízení*.
- Pausanias, *Cesta po Řecku*.